

Medens det forberedende Jordarbejde ved Fremstilling af Afvandingskanaler og Transportlinier formentlig bedst udføres af Staten, kan Tørveskæringen maaske for en Del udføres ved privat Initiativ, men da under Statens Kontrol, saaledes at man har Sikkerhed for, at Afgravningen og Planeringen sker med Henblik paa en senere Opdyrkning af de afgravede Arealer.

Det øverste løse Lag Tørv egner sig for en stor Del af Moserne meget godt til Fabrikation af Strøelse, hvad der i Øjeblikket under den truende Kvælstofmangel i Landbruget har stor Betydning, idet man ved Anvendelse af Tørvestrøelse kan opsamle betydelige Mængder af Kvælstof fra Gødningen, specielt fra Ajlen, ligesom det i Tørvestrøelsen indeholdte Kvælstof faar Betydning, naar det blandes i Agerjorden, særlig i de magre, sandede Egne, hvor man desuden hyppig savner fornøden Halm til Strøelse.

Transportforholdene maa betegnes som gode. Transport af Brændtørv fra Moserne kan foregaa dels ad Sporbaner, hvoraf to allerede er anlagt, nemlig en ved den store Vildmoses Østside og en ved den lille Vildmoses Nordside fra Gudumholm over Mosen til Limfjorden, dels ad Vandveje, idet Afvandingskanalerne graves med saa rigelige Dimensioner, at de tillader Pramfart. Til Overvindelse af Fald vil der i begge Moser kræves Bygningsværker, som dog ikke behøver at være komplicerede, og som hurtigt vil kunne fuldendes. Mosernes Beliggenhed nær ved Limfjorden og Muligheden for at skaffe sejlbar Forbindelse med denne maa betegnes som særdeles heldig for Transporten. For Opdyrkingen er det af Betydning, at Kalk og Mergel findes i Nærheden og vil kunne tilføres paa billig Maade ad de til Transporten af Brændsel benyttede Forbindelseslinier.

Opdyrkning af de afgravede Mosearealer maa tages i Betragtning allerede ved Afgravningens Udførelse. Den bør sikkert foretages efter hollandsk Mønster, bænkevis, saaledes at et øverste Lag af ca. 1 Meters Tykkelse kastes ned paa Bunden i omvendt Stilling og dækkes med et Lag Mineraljord fra Undergrunden. Ved denne Fremgangsmaade efterlades de afgravede Arealer i en saadan Tilstand, at de er vel egnede til Opdyrkning. Paa den allerede afgravede Del af den store Vildmose kan straks oprettes en Del nye Landbrug.

Forædling af Tørvemassen til et mere koncentreret Brændsel vil være af stor Betydning derved, at den muliggør en Transport over længere Afstande med Udgifter, der staar i rimeligt Forhold til Produktets Værdi. Opmærksomheden maa formentlig særlig henvendes paa Fremstilling af Tørvekokspulver i Generatorer eller Tørvepulver efter den Ekelundske Metode og Anvendelse af dette Produkt som Brændsel i Teglværker og Kalkovne. Muligheden for Anvendelse af Tørvegass som Brændsel i Cementovne, ved hvilke Omdannelsen fra Skæretørv til Gas da maa finde Sted, har ligeledes stor aktuel Betydning. Med Hensyn til Spørgsmaalet om en Forædling af Vildmosetørven savner man dog et tilstrækkeligt erfaringsmæssigt Grundlag, og det kan absolut ikke tilraades at søge omfattende Planer i saa Henseende realiseret, førend man ved passende Forsøg i det smaa har skabt en paalidelig Vejledning.

Overalt, hvor den fremstillede Skæretørv forædles eller benyttes som Brændsel paa Stedet ved Fremstilling af Elektricitet el. a., kan der blive Tale om at lede Forbrændingen paa en saadan Maade, at der udvindes Ammoniak og Tjære, og Muligheden herfor bør i hvert enkelt Tilfælde undersøges. Særlig Spørgsmaalet om Udvinning af Ammoniak er under de øjeblikkelige Forhold af Betydning for Landbruget, om end de her fremstillede Kvanta naturligvis kun kan veje lidt i Forhold til Landets Forbrug.

Anlæg af et Elektricitetsværk bør tages under Overvejelse, dels fordi der ved eventuelt Anlæg af Ælteværker i stor Stil paa forskellige Steder af Mosen vil kræves betydelig Drivkraft, dels fordi Mosernes Beliggenhed nær ved Aalborg og de store Fabrikanlæg ved Limfjorden giver Mulighed for en fordelagtig Afsætning af elektrisk Energi til Belysning og eventuelt tillige til Drivkraft. Da man efter Krigen maa frygte høje Priser paa Kul her i Landet, vil det mulig være rigtigt allerede nu at forberede en saadan Elektrifikation af Moserne og deres Opland.

Som Résumé af det foregaaende skal Udvalget tillade sig at udtale den For- mening, at det tekniske Grundlag for en Udnyttelse af Vildmoserne i de i Ministe- riets Skrivelse angivne Retninger er til Stede, idet man, ved at iværksætte dette Fore- tagende, hurtigt kan skabe et Middel til at lindre Brændselsnøden og imødegaa en